

ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV

Mutlu Son

ÖYKÜLER • CİLT 4

© Önsöz: Rufus W. Mathewson, Jr., “Chekhov’s Legacy: Icebergs and Epiphanies”, *Modern Critical Views: Anton Chekhov*, ed. Harold Bloom, Chelsea House Publishers, 1999
© Sonsöz: Harold Schefski, “Chekhov and Tostoyan philosophy”, *New Zealand Slavonic Journal*; Jan 1, 1985

İletişim Yayınları 2743 • İletişim Klasikleri 125
ISBN-13: 978-975-05-2653-4 • ISBN-13: 978-975-05-1989-5 (Tk. No.)
© 2019 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1. Baskı 2019, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYANLAR Barış Özkul, Güneş Akkor
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Vladimir Makovski, “Açıklama”, 1889-1991
UYGULAMA Hüsnü Abbas, Hasan Deniz
DÜZELTİ Naci Ozansoy

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ANTON PAVLOVİÇ ÇEHOV

Mutlu Son

ÖYKÜLER • CİLT 4

RUSÇADAN ÇEVİREN *Mehmet Özgöl*

Mutlu Son, Anton Pavloviç Çehov'un
1887 yılında kaleme aldığı
öykülerden seçilerek hazırlanmıştır.

RUFUS W. MATHEWSON, JR.'İN ÖNSÖZÜ
VE HAROLD SCHEFSKI'NİN SONSÖZÜYLE

ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV 29 Ocak 1860 günü Kırım'da bir liman kenti olan Taganrog'da dünyaya geldi. Bakkallık yapan Pavel Yegoroviç Çehov ve Yevgeniya Yakovlevna Çehova'nın üçüncü oğluydu. Taganrog Erkek Gramer Okulu'na yazıldı. Erken yaşta tiyatroya ilgi duydu ve ailesiyle birlikte oynadığı kısa skeçler yazmaya başladı. "Babasız" ve "Platonov" adında iki oyun yazdı. Babasının iflasından sonra aile Moskova'ya gitti; Çehov, Taganrog'da kalıp eğitimini özel dersler vererek sürdürdü. Tıp okumak için Moskova'ya geldi ve burada *Strekoza* (Yusufçuk) dergisine Antoşa Çehonte gibi takma isimlerle haftalık öyküler yazmaya başladı. İlk eskiz derlemesi *Melpomene'nin Masalları* 1884'te yayımlandı. Bu dönemde tüberküloza yakalandı. Meşhur romancı Grigoroviç'in kendisine yazdığı mektupla yazarlığı ciddiye almaya karar verdi ve kendi imzasıyla ilk öykü derlemesi *Karmakarışık Öyküler* 1885'te yayımlandı. "İvanov"un ilk hali, Moskova'da Korsh Sahnesi'nde 19 Kasım 1887'de sahnelendi, aynı yıl ikinci öykü derlemesi *Alacakaranlık* yayımlandı. "Kuşunun Şarkısı" ve "Ayı" 1888 yılında ilk kez sahnelendi. *Alacakaranlık* ile Puşkin Ödülü'ne layık görüldü. Ağabeyi Nikolay, 1889'da tüberkülozdan öldü. Ertesi yıl Sibirya'daki Sahalin Adası'nı ziyaret etti. A.S. Suvorin ile birlikte Fransa ve İtalya'ya gitti. Bir sonraki yıl Moskova yakınlarındaki Melihovo arsasını satın alarak bir ev yaptırdı ve burada yaşamaya başladı. Burada geçirdiği beş yıl boyunca bir yandan en iyi öykülerini yazarken bir yandan da açtığı ufak klinikte, doktorluk mesleğini sürdürdü. "Martı", 1896'da ilk defa sahnelendiğinde olumsuz tepkilerle karşılaştı. Ertesi yıl tüberküloz teşhisi konan Çehov, Avrupa'da istirahat etti. Bir sonraki yıl Yalta'ya döndü ve buradan bir arsa aldı. "Vanya Dayı", Moskova Sanat Tiyatrosu'nda 1899'da sahnelendi, aynı yıl annesi ve kız kardeşiyle Yalta'daki yeni evine taşındı. 1898'de tanıştığı aktris Olga Knipper ile 1901 yılında küçük bir merasimle evlendiler. Bu yıl "Üç Kız Kardeş", Moskova Sanat Tiyatrosu'nca sahnelendi. Ertesi yıl sağlığı kötüleşmeye başladı. Tamamladığı son oyunu "Vişne Bahçesi"nin ilk gösteriminin yalnız üçüncü perdesine katılabildi. İyileşmek için gittiği Badenweiler'de hayata gözlerini yumdu. Eşi Knipper'e söylediği "Şampanya içmeyi uzun zaman oldu" meşhur son sözleri olmuştur. Naaşı Novodeviçi Mezarlığı'na defnedildi. Hayata ve yazarlığa bakışını kendisi şöyle özetlemiştir: "Kısa ömrümde insanın erişebildiği her şeyi kucaklamak istiyorum. Konuşmak, okumak; dev bir fabrikada elime çekiç almak; denizi seyretmek, tarla sürmek. Nevski Bulvarı'nda, uçsuz bucaksız tarlalarda, okyanusta –hayal gücümün beni göttürdüğü her yerde– bir başıma yürümek istiyorum."

İÇİNDEKİLER

ÖYKÜLERE DAİR GÖRSELLER	9
KRONOLOJİ	15
ÖNSÖZ	
ÇEHOV'UN GERİDE BIRAKTIĞI: BUZDAĞLARI VE AYDINLANMALAR / RUFUS W. MATHEWSON, JR.	23

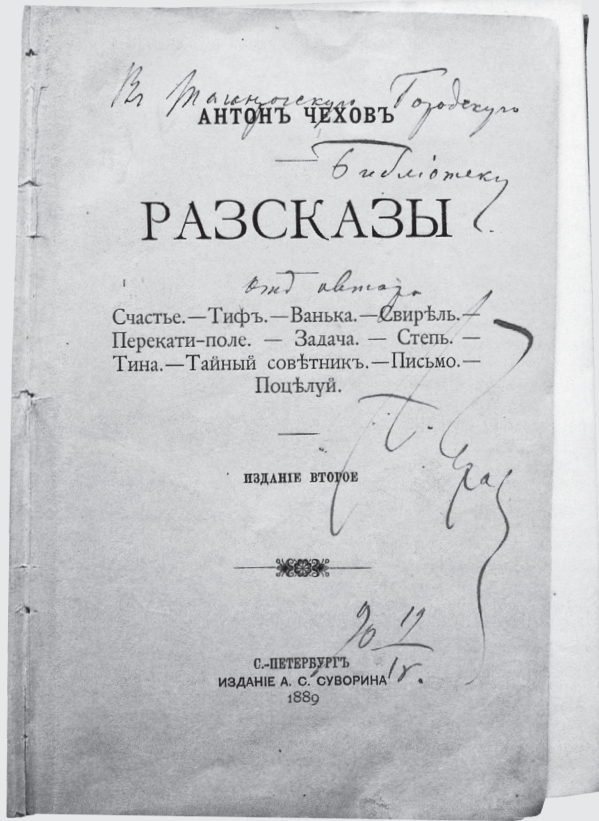
Mutlu Son

<i>Şampanya</i>	47
<i>Dilenci</i>	55
<i>Düşmanlar</i>	61
<i>Cahillik</i>	77
<i>Polenka</i>	83
<i>Sarhoşlar</i>	89
<i>Dikkatsizlik</i>	97

Veročka	103
Savunmasız Bir Yaratık	117
Kirli İş	123
Evde	129
Bir Karşılaşma	139
Tifüs	157
Giz	165
Kazak	171
Mektup	179
Bir Olay	193
Sorgu Yargıcı	201
Volodya	207
Gömmü	221
Yağmurlu Havalar	233
Acil Yardım	239
Tatsız Bir Durum	245
Piç	253
Sinirli Bir Adamın Anılarından	259
O Daldan Bu Dala	271
Baba	287
Mutlu Son	297
Arabalıkta	303
Zinočka	311
Kaval	319
Öç Alma	329

Postacı	335
Düğün	343
Kaçış	351
Bir Sorun	359
Entrika, Düzenbazlık, Karalama	367
Eski Ev	373
Umursamazlık	381
Pahalıya Gelen Dersler	401
Aslan ve Güneş	409
Püsküllü Bela	415
Öpücük	423
Oğlan Çocukları	443
Kızıltüy	451
Bayan X'in Anıları	473
SONSÖZ	
ÇEHOV VE TOLSTOY FELSEFESİ / HAROLD SCHEFSKI	479
ÖYKÜLERE DAİR KÜNYE BİLGİLERİ	489

Çehov'un, içinde "Kaval", "O Daldan Bu Dala", "Mektup" ve "Öpücük" öykülerinin de yer aldığı 1889 tarihli öykü derlemesinin kapağına aldığı notlar.

Dimitri Kardovski'nin "Kızıltüy" öyküsü için yaptığı çizimler:

Şampanya

(Bir Düzenbazın Öyküsü)

(Шампанское [рассказ проходимца])

Öykümün başladığı o yıl güneybatı bölgesi demiryollarında küçük bir istasyonun şefiydim. Bu küçük istasyondaki yaşamımın neşeli mi, yoksa can sıkıcı mı geçtiğini anlamanız için yirmi kilometre çevremizde ne bir ev, ne tek kadın, ne de işe yarar bir meyhaneye bulunduğunu söylemem yeterlidir, sanırım. Oysa o sıralar sağlam yapılı, ateşli, delişmen, akıllı bir karış havada bir gençtim. Biricik eğlencem gelip geçen yolcu trenlerinin pencerelerini seyretmek, Yahudilerin afyon karıştırdığı berbat votkayı içmekti. Öyle zamanlar olurdu ki vagonun penceresinden gördüğüm bir kadın başına yerimde put gibi durarak soluk almadan bakar, sonra tren küçüle küçüle bozkırda bir noktaya dönüşünceye dek treni gözlerimle izlerdim ya da uzun günlerin, saatlerin nasıl geçtiğini anlamamak için o iğrenç votkadan içebildiğim kadar içerek sızardım. Biz kuzeyliler için bakımsız bir Tatar mezarlığının üzerimizde bıraktığı etki neyse bozkırın etkisi de aynıdır. Yazın bozkırın görkemli sessizliği –çekirgelerin o bitmeyen cümbüşü, geceleri tepemizde ısıldayıp duran parlak ay ışığı– bana müthiş hüznü verirdi. Kışları ise ayrı bir âlem... Karın o lekesiz beyazlığı, göz alabildiğine uzanan, buzlar altındaki bozkır, sonu gelmez uzun geceler, azgın kurt ulumaları beni canımdan bezdirirdi.

İstasyonda kalan birkaç kişiydik. Karımla ben, sağır, sıracalı

bir telgrafçı, üç de bekçi... Benden yaşça küçük yardımcım verem olduğu için sık sık kente taşınır, orada aylarca kalarak hem görevini, hem de aylığını bana bırakırdı. Çocuklarımız yoktu, konuklar ise kırmızı mumla çağırsak gene gelmezdi evimize. Hat boyundaki meslektaşlarımızla görüşürdük, o da ayda yılda bir... Görüyorsunuz, ne iç açıcı bir yaşam!

Hiç unutmam, kaldığımız lojmanda karımla ben yeni yılı karşılamaya hazırlanıyorduk. Sofraya oturmuş, yemeğimizi tembel tembel yerken bitişik odada aletini tıkırdatan sağır telgrafçıyı dinliyorduk. Ben, afyonlu votkadan üst üste beş kadeh yuvarlamıştım. Ağırlaşan başımı yumruğuma dayamış, biteceğe benzemeyen can sıkıntısını düşünüyordum. Karım da karşımdaydı, gözlerini ayırmaksızın bana bakıyordu. Ancak yakışıklı kocasından başka bir şeyi olmayan kadınlar böyle bakarlar kocalarının yüzüne. Gerçekten karım beni delice, köle aşkıyla severdi. Yalnız yakışıklı, şu ya da bu karakterde bir adam olduğum için değil; günahlarımızla, öfkelerimle, can sıkıntıyla, hatta sarhoş olup gözlerim kararınca hıncımı kimden alacağımı bilemeyecek onu canından bezdiresiye hırpalayışım da severdi beni.

İçimi kemiren can sıkıntısına karşı yeni yılı neşeyle karşılamaya çalışıyor, gece yarısının gelmesini büyük bir sabırsızlıkla bekliyorduk. Beklememizin nedeni, elimizde Kliko etiketli iki şişe en iyi cins şampanyanın bulunmasıydı, hazine değerindeki bu şeyleri daha güzün, komşu istasyon şefinin oğlu vaftiz edilirken girdiğim bahis sonunda kazanmıştım. Hani, çocuklar matematik dersinden çok sıkıldıkları sırada bahçeden uçarak sınıfa giren kelebeğe hep birden başlarını çevirip garip bir yaratığa bakar gibi bakarlar, uçuğu her yerde onu izlerler; küçük istasyonda apansız elimize geçen, o bildiğiniz şampanya şişeleri de bizi öyle eğlendiriyordu. Konuşmadan oturuyor, kâh saat, kâh şampanyalara bakıyorduk.

Saatin yelkovanı on ikiye beş kalayı gösterdiği sırada şişelerden birini usul usul açmaya başladım. İçtiğim votkadan gücüm mü azalmıştı, yoksa şişenin dışı fazla mı ıslaktı, orasını bilmem artık... Sadece şunu anımsıyorum: Mantar patlayarak havaya uçarken şişe elimden kaydı, yere düştü. Şampanyanın yal-

nız bir bardak kadarı dökülmüştü, çünkü şişeyi hemen kapmış, köpüren deliğe parmağımı tıkaşmıştım.

İki kadehe şampanya doldurarak, “Hadi, yeni yılınız kutlu olsun! İçelim!” dedim.

Karım kadehini eline aldı, korku dolu gözlerini bana dike-
rek, “Şişeyi düşürdün, değil mi?” dedi.

Yüzü korkudan sapsarıydı.

“Evet, düşürdüm. Ne çıkar bundan?”

Kadehini masanın üstüne bıraktı.

“Çok kötü!” dedi. “Kötüye alamet. Yeni yılda başımıza bir felaketin geleceğine işaretler.”

Baktım, yüzü daha çok sararmıştı.

“Ne garip şeylere inanıyorsun?” diyerek içimi çektim. “Bir de akıllı geçinirsin. Şu söylediklerin köylü sütünelerin sayıklamalarından farksız! Hadi iç!”

“Keşke sayıklamış olsam... Ama bir şeyler olacak mutlaka! Göreceksin!”

Kadehine dudağımı bile sürmedi, bir köşeye çekilerek düşün-
celere daldı. Ben boş inançlar konusunda herkesin bildiği lafla-
rı söyledim, açtığımız şişenin yarısını içtim, odada biraz gezin-
dikten sonra dışarı çıktım.

O durgun, soğuk güzelliğiyle ayazlı, ıssız bir gece vardı dı-
şarıda. Ay ile onun yanındaki pamuk yığını görünüşlü iki par-
ça bulut birbirine yapışmışçasına, tepemde kımıldasız duruyor,
sanki bir şeyler bekliyorlardı. Bulutlar arasından sızan hafif,
saydam bir ışık toprağın beyaz örtüsünü kirletmekten korkar-
casına kar yığınlarını, demiryolu seddini belli belirsiz aydınla-
tıyordu... Sepsessizdi ortalık...

Demiryolu seddi üzerinde yürüyordum.

İşıklı yıldızlarla bezenmiş gökyüzüne bakarak, “Salak ka-
dın! Bazı belirtilerin doğru çıktığını kabul etsek bile başımıza
ne gibi bir kötülük gelebilir ki? Yıllardır katlandığımız bunca
mutsuzluk, şimdi yüz yüze yaşadığımız bunalım öylesine bü-
yük ki daha kötüsü düşünülemez! Yakalanıp kızartılmış, yenil-
mek üzere masaya konulmuş balığın başına daha başka hangi
felaket gelebilir?” diye düşünüyordum.

Dalları kar yüklü yüksek kavak ağacı mavimsi karanlıkta ke-fene bürünmüş dev gibi dikiliyordu karşımda. Kederli, hüzün dolu duruşundan benim gibi o da yalnızlığın acısını biliyor gi-biydi. Uzun zaman gözlerimi ayıramadım kavaktan.

Düşüncelerimi sürdürdüm:

“Gençliğim boş yere harlandı gitti. Küçücük çocukken an-nemi, babamı yitirdim, liseden kovuldum. Soylu bir aileden gelmeyim ama eğitim, öğrenim görmeden büyüdüğüm için bildiklerim basit bir demiryolu yağcısınınkinden fazla değil. Ne evim var, ne akrabalarım, ne dostlarım ne de sevdiğim bir işim... Beceriksizin biriyim, o yüzden gençliğimin en verim-li çağında küçük bir istasyona şef olmaktan başka bir işe yara-madım. Başarısızlıklardan, musibetlerden başka ne gördüm ki? Öyleyse başıma daha kötü ne gibi bir felaket gelebilir?”

Uzakta kırmızı ışıklar göründü. Bana doğru bir tren geliyor-du. Sessizce uyuyan bozkır, tren gürültüsüne kulak vermiş gi-biydi. Düşüncelerim öylesine acıydı ki sanki yüksek sesle dü-şünüyordum; telgraf direklerinin inlemesi ile trenin uzaktan gelen gürültüsü de düşüncelerime katılıyordu.

Şunları söylüyordum kendi kendime:

“Çektiklerimin ötesinde daha ne felaket olabilir? Karımı mı yitireceğim? Yitirsem bile korkunç bir şey değil ki... İnsan ken-di vicdanından bir şey gizlememeli: Sevmedim, sevemedim bu kadını. Evlenirken çocuk yaşıyordum. Şimdi genç, sağlam, güç-lü bir erkeğim; karımsa çöktü, yaşlanıp aptallaştı, kafası boş inançlarla doldu. Sırnaşık sevgisinde, çökkün göğsünde, sö-nük bakışlarında nasıl bir güzellik bulabilirim ki? Onu sevmi-yorum, zar zor katlanıyorum işte... Öyleyse başka nasıl bir fela-ket gelecek başıma? Hani, nasıl derler, gençliğim bir tutam sev-gi uğruna uçup gidiyor. Kadınlar vagon pencerelerinde kayan yıldızlar benzeri bir an gözüküp kayboluyorlar. Gerçek sevgiyi bulamadım, ilerde de bulamayacağım... Erkekliğim, dinçliğim, sevmeye hazır yüreğim boş yere beklemekten çürüyüp yok ola-cak. Bendeki bu değerler bozkırın ortasında dışarı atılan süp-rüntü gibi, beş para etmiyor...”

Tren gürültüyle, uçarcasına yanımdan geçti gitti; kırmızı

pencerelerinden düşen ışık beni aydınlatırken varlığımı zerrece umursamadığı belliydi. Çok geçmeden aydınlık katarın bizim küçük istasyonun yeşil ışıkları önünde durduğunu, kısa bir süre eğlendikten sonra yoluna devam ettiğini gördüm. İki fersah daha yürüdüm, geriye döndüm. Hüzünlü düşünceler bir türlü aklımdan çıkmıyordu. Şimdi bile anımsıyorum, koyu düşüncelerimden duyduğum bunca acıya karşın kafamdan geçenlerin sanki daha hüzünlü, daha koyu olmaları için çabalıyor gibiydim. Biliyor musunuz, uzağı görmeyen, onurlarına fazlaca düşkün insanların öyle anları olur ki mutsuzluklarını düşünmek onlara bir çeşit haz verir, hatta çektikleri acılarla kendi kendilerine caka satarlar. Düşüncelerimin çoğu, içinde bulunduğum acı gerçeği yansıtmakla birlikte, saçma sapan, övünmeye benzer olanları da vardı. Kendi kendime “Daha ne gibi bir felaket olabilir?” diye sorarken bile çocukça böbürleniyor, dünyaya meydan okuyor gibiydim.

İstasyona dönerken aynı düşünceler hora tepiyordu beynimin içinde:

“Peki, daha ne olabilir? Katlanmadığım başka ne dert kaldı? Hastalık mı çekmedim, para mı kaybetmedim, her gün amirlerimden azar mı ıstımtıyorum, açlık mı çekmiyorum, istasyonun bahçesine kuduz kurtlar mı girmede? Daha ne istiyorsun? Aşagıldandım, küçük düşürüldüm... Ben de başkalarını küçük düşürmedim değil. Yapmadığım bir şey kaldı, o da suç işlemek! Ancak suç işlemeye yatkın bir adam değilim ben. Mahkemeye düşmeye gelince, ondan korkmam zaten...”

İki bulut parçası ayın yanından uzaklaşmışlar, biraz ötede yan yana öyle bir durmuşlardı ki sanki ayın ıstımtesini istemedikleri bir şeyi fısıldıyorlardı birbirlerine. Bir esinti bozkırın üzerinden geçerek uzaklaşan trenin boğuk uğultusunu süpürüp götürdü.

Eve vardığımda eşikte karımla karşılaştım. Beni görünce gözlerinin içi güldü, yüzü sevinçle aydınlandı.

“Sana vereceğim haberler var!” diye fısıldadı. “Hemen odana git de yeni ceketini giy. Evimize konuk geldi.”

“Ne konuyu?”